खण्ड-१ संख्या-८ मिति २०७४।११।११

भाग-२

छत्रकोट गाउँपालिका स्रोत परिचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७४

५त्रको६ गाउँपालिका

गुल्मी

खण्ड-१ संख्या-८ मिति २०७४।११।११

गाउँपालिका स्रोत परिचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, द्दण ठद्ध

कार्यपालिकाबाट स्वीकृत मिति-२०७४/०९/०३

प्रस्तावना :- गाउँपालिकाको समग्र स्रोत परिचालन, व्यवस्थापन एवम् काम कारवाहीमा कार्यकुशलता र प्रभावकारिता अभिबृर्थि गर्ने प्रयोजनका लागि नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार एवम् विकास साभ्रेदारबाट गाउँपालिकालाई प्राप्त हुने सबै प्रकारका अनुदान, गाउँपालिकाको आन्तरिक आय, राजस्व बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने रकम लगायत गाउँपालिकाको कोषमा प्राप्त हुने सबै प्रकारका स्रोत तथा स्थानीय स्रोत साधनलाई एकीकृत र समन्वित गरी गरिब, महिला, बालबालिका तथा सामाजिक, आर्थिक दृष्टिकोणबाट पिछडिएका वर्ग र समुदाय एवम् क्षेत्रको समेत पहुँच र स्वामित्व रहने गरी गाउँपालिकाको तिब्र र सन्तुलित आर्थिक विकास, सामाजिक सांस्कृतिक रुपान्तरण, सामाजिक न्याय, सार्वजनिक सेवा प्रवाह, विकास ब्लकको अवधारणामा आधारित रही विकास निर्माण कार्य र शासन प्रक्रिया जनमुखी, जवाफदेही, मितव्ययी, पारदर्शी, उत्तरदायी, समावेशी, समतामूलक, सहभागितामूलक, दीगो र गुणस्तरयुक्त गराउँदै स्थानीयस्तरबाट नै गरिबी न्यूनीकरण र दीगो विकासको अवधारणालाई संस्थागत गर्ने कार्यमा सहयोग पुऱ्याउन ५त्रकोट गाउँसभाको निर्णय बमोजिम ५त्रकोट गाउँपालिकास्रोत परिचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, द्दण ठद्ध तर्जुमा गरी लागू गरिएको ५ ।

खण्ड-१ संख्या-८ मिति २०७४।११।११

परिच्छ्रेद - ज्ञ

प्रारम्भिक

ज्ञ. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ : (ज्ञ) यस कार्यविधिको नाम □ऍत्रकोद्द गाउँपालिकास्रोत परिचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, द्द◌ण ठद्ध□ रहेको ड्ड ।

(द्द) यो कार्यविधि तुरून्त प्रारम्भ हुनेड्ड ।

द्द. परिभाषा : विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा :-

(क)□आन्तरिक आय□भन्नाले प्रचलित ऐन, नियमावली र गाउँसभाबाद्द पारित भए बमोजिमको शीर्षक र दरमाड्डत्रकोद्द गाउँकार्यपालिकाले लगाएकोस्थानीय कर, शुल्क, सेवा शुल्क, दस्तुर, बिक्री, स्रोत उपयोग, निकासी कर र भाडा आदि बापत उठाएको आम्दानी सम्झनु पर्ड्ड ।

(ख) □आयोजना□भन्नाले कुनै भौगोलिक क्षेत्र वा कार्यक्षेत्रमा निश्चित अवधि र लगानी रकम तोकी निर्धारित उद्देश्य प्राप्तिका लागि तयार गरिएको व्यवस्थित क्रियाकलाप सम्झनु पर्ड्ड ।

(ग) □उपभोक्ता समिति□भन्नाले आयोजनाबाद्द प्रत्यक्ष लाभ पाउने व्यक्तिहरूको समूहले कुनै आयोजना निर्माण, सञ्चालन, व्यवस्थापन र मर्मत सम्भार गर्नको लागि आफूहरू

मध्येबा६ निश्चित प्रक्रिया बमोजिम ग७न गरेको समिति सम्भन् पर्५ । सो शब्दले गाउँपालिकाका विभिन्न विकास ब्लकमा ग७न गरिएका ब्लक स्तरीय उपभोक्ता समिति समेतलाई जनाउँ५ ।

(३) □कार्यक्रम□ भन्नाले निश्चित उद्देश्य प्राप्तिका लागि तयार गरिएको क्षेत्रगत वा बहुक्षेत्रगत आयोजनाहरूको संयोजित रूप सम्भन् पर्५ ।

(ङ) □कार्यविधि□ भन्नाले ५त्रको६ गाउँपालिका स्रोत परिचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, द्द ण ठद्ध सम्भन् पर्५ ।

(च) □गैरसरकारी संस्था□ भन्नालेप्रचलित कानून बमोजिम स्थापना भएका र गाउँपालिकासँग समन्वय राखी कार्य सञ्चालन गर्ने गैरनाफामूलक संस्था सम्भन् पर्५ ।

(५) □७ूला मेशिनरी तथा उपकरव□ भन्नाले वातावरवलाई अत्यधिक ह्रास पुऱ्याउने प्रकृतिका ७ूला मेशिनरी, उपकरव (बुलडोजर, एक्साभे६र आदि) र श्रममूलक प्रविधिलाई विस्थापित गर्ने खालका मेशिनरी तथा उपकरव सम्भन् पर्५ ।

(ज) □सभा□ भन्नाले ५त्रको६ गाउँपालिकाको गाउँसभा सम्भन् पर्५ ।

(झ) □गाउँपालिका□भन्नाले ५त्रको६ गाउँपालिका सम्झनु पर्५ ।

(ञ) □नि:शर्त अनुदान□भन्नाले नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार, विकास साझेदार वा अन्य निकायबा६ प्रचलित कानूनको परिधिभित्र रहि गाउँपालिकाका तथा राष्ट्रिय विकासका लक्ष्य हासिल गर्न सहयोग पुग्ने गरी निर्धारित प्रक्रिया बमोजिम गाउँसभाबा६ कार्यक्रम स्वीकृत गरी जवाफदेही ९गले खर्च गर्न पाउने अनुदान सम्झनु पर्५ ।

(६) □विषयगत कार्यालय□भन्नाले नेपाल सरकारका विभिन्न विषयगत मन्त्रालय अन्तर्गत निश्चित कार्यक्षेत्र भएका जिल्लास्तरीय कार्यालय, दिभिजन कार्यालय र यस्तै प्रकारका अन्य कार्यालय समेत सम्झनु पर्५ ।

(७) □विषयगत मन्त्रालय□भन्नाले सङ्घीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय बाहेकका नेपाल सरकारका विकास निर्माण एवम् सेवा सुविधाको प्रवाहसँग सम्बन्धित अन्य मन्त्रालयहरू सम्झनु पर्५ ।

(८) □विकास साझेदार□भन्नाले नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार, अन्य स्थानीय तह र तथा गाउँपालिकासँग भएको सम्झौता बमोजिम नगद, जिन्सी एवम् प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउने द्विपक्षीय एवम् बहुपक्षीय दातृ निकाय, संयुक्त राष्ट्रसंघीय निकायहरू तथा अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी संस्था सम्झनु पर्५ ।

(९) □मन्त्रालय□भन्नाले नेपाल सरकार सङ्घीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय सम्झनु पर्५ ।

(ए) □राजस्व बाँडफाँड□भन्नाले प्रचलित कानून बमोजिम हुने राजश्वको बाँडफाँड सम्झनु पर्५ ।

(त) □लक्षित समूह□भन्नाले आर्थिक रूपमा विपन्न वर्गका महिला एवम् बालबालिका तथा आर्थिक र सामाजिक रूपमा पि५ डिएका वर्गहरू (सबै जातजातिका विपन्न वर्गहरू, ज्येष्७ नागरिक, दलित, आदिवासी जनजाति, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू, मधेसी, मुश्लिम तथा पि५ डावर्ग) एवम् नेपाल सरकारले लक्षित समूह भनी तोकेका वर्ग एवम् समुदाय सम्झनु पर्५ ।

(थ) □स्रोत□भन्नाले गाउँपालिकालाई उपलब्ध हुने निःशर्त तथा सशर्त अनुदान, गाउँपालिकाको आन्तरिक आय, ऋव, सापद्दी, विकास साझेदारबा६ प्राप्त कार्यक्रम बजे६ लगायतका नगद, जिन्सी र प्राविधिक सहयोगलाई सम्झनु पर्५ र सो शब्दले स्थानीय विकास शुल्क, लगायत विभिन्न कोषबा६ प्राप्त हुने रकम समेतलाई जनाउँ५ ।

(द) □सशर्त अनुदान□भन्नाले नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार, विषयगत मन्त्रालय, विकास साझेदार वा अन्य निकायबा६ कुनै क्षेत्रगत कार्यक्रम वा तोकिएको क्षेत्रमा लगानी र सेवा प्रवाह हुने गरी कुनै योजना, कार्यक्रम वा आयोजना तोकी वा नतोकी क्षेत्रगत वा विशेष उरेश्य प्राप्तिको लागि

गाउँपालिकाले तोकिएको शर्तको परिधिभित्र रही बाँडफाँड र खर्च गरी अपेक्षित नतिजा हासिल गर्ने अनुदान सम्झनु पर्छ ।

(ध) ‘सचिव’ भन्नाले गाउँपालिकाको हकमा प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत र वडा कार्यालयको हकमा वडा सचिवलाई सम्झनु पर्छ ।

(न) ‘सामाजिक परीक्षण’ भन्नाले प्रचलित कानून बमोजिम गाउँपालिकाको योजना, नीति, कार्यक्रम, आयोजना कार्यान्वयन र सेवा प्रवाहले आर्थिक, सामाजिक विकासमा गरेको समग्र योगदानको लेखाजोखा, विश्लेषण र मूल्याङ्कन कार्य सम्झनु पर्छ ।

(प) ‘सार्वजनिक परीक्षण’ भन्नाले प्रचलित कानून बमोजिम गाउँपालिकाले सञ्चालन गर्ने कार्यक्रम वा आयोजनाको लक्ष्य, उद्देश्य, बजेट (आम्दानी) तथा यसबाट प्राप्त नतिजा, उपलब्धी र खर्च आदिको बारेमा सरोकारबालाहरू बीच जानकारी गराउने, लेखाजोखा गर्ने र मूल्याङ्कन गर्ने कार्य सम्झनु पर्छ ।

(फ) ‘सार्वजनिक सुनुवाई’ भन्नाले सरोकारवाला सर्वसाधारण नागरिक र गाउँपालिकाका पदाधिकारीहरू बीच सार्वजनिक चासोको विषयमा सार्वजनिक स्थलमा खुला छलफल गर्ने प्रक्रिया सम्झनु पर्छ ।

(ब) ‘सामुदायिक संस्था’ भन्नाले जनचेतनासम्बन्धी तालिम, अभिमुखीकरण, सीप विकास, बचत, कर्जा परिचालन,

समावेशी विकास र सशक्तीकरव गर्ने उ२ेश्यले निश्चित प्रक्रिया अवलम्वन गरी प्रचलित कानून बमोजिम स्थापना भएका संस्था तथा गाउँपालिकामा सूचीकृत भएका समुदायमा आधारित संस्था सम्भन्नु पर्छ ।

(भ) □योजना□भन्नाले समग्र विकास निर्मावसम्बन्धी तयार पारिएको आवधिक योजना, वार्षिक योजना, विषयगत गुरूयोजना आदि सम्भन्नु पर्छ ।

<u>घ. कार्यविधिको उ२ेश्य</u> : यस कार्यविधिको उ२ेश्य देहाय बमोजिम हुने५ :-

(क) गाउँपालिकाको सबै प्रकारका स्रोत र साधनलाई उ२ेश्यमूलक, पारदर्शी, उत्तरदायी र जवाफदेहीपूर्वक खर्च गर्ने पध्दति निर्माव गर्न स३ाउ पुऱ्याउने,

(ख) गाउँपालिकाको स्रोतलाई प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रमा लगानी गर्ने आधार र प्रक्रियाबारे स्पष्६ गराउने,

(ग) आयोजना व्यवस्थापन, बजे६ निकासा र खर्च प्रक्रियालाई सरलीकृत गर्दै आयोजना कार्यान्वयनमा सहजीकरव गर्ने,

(३) गाउँपालिकाको विकास ब्लकमा आधारित भइ योजना तथा कार्यक्रम संचालन गरी तीब्र र सन्तुलित आर्थिक विकास हासिल गर्ने ।

(ङ) स्थानीयस्तरमा सुशासन कायम गर्न पारदर्शिता र उत्तरदायित्वसम्बन्धी व्यवस्थाको प्रवर्ध्न गर्ने,

(च) गाउँपालिकाको संस्थागत क्षमता, आयोजना व्यवस्थापन, अन्तरनिकाय समन्वय र सेवा प्रवाहमा दक्षता अभिवृध्नि गर्ने,

(५) योजनाब४ विकासका माध्यमबाध्द स्थानीय आवश्यकताको प्राथमिकीकरण, सञ्चालन एवम् मर्मत सम्भार गर्न स्थानीय जनतालाई प्रोत्साहन गर्ने,

(ज) समावेशी विकासको अवधारणा बमोजिम लक्षित समूह र क्षेत्रलाई मूलप्रवाहीकरण र सशक्तीकरण गरी समावेशी विकासलाई संस्थागत गर्ने,

(झ) सामाजिक परिचालनका माध्यमबाध्द अति विपन्न र विकासमा पहुँच नभएका परिवारलाई उनीहरूको क्षमता बढाउँदै विकास प्रक्रियामा मूलप्रवाहीकरण गर्ने ।

द्ध. कार्यविधिको कार्यक्षेत्र : गाउँपालिकालाई प्राप्त हुने निःशर्त अनुदान, सशर्त अनुदान, कार्यक्रम वा आयोजनागत बजेध्द, विकास साझेदार, अन्य निकायबाध्द प्राप्त हुने सबै प्रकारका अनुदान, गाउँपालिकाको आन्तरिक आय, स्थानीय विकास शुल्क, राजस्व बाँडफाँडबाध्द प्राप्त रकम, वित्तीय संस्थाहरूबाध्द प्राप्त ऋण लगायत गाउँपालिकामा प्राप्त हुने सबै प्रकारका स्रोतको परिचालन एवम् व्यवस्थापन गर्नु यस कार्यविधिको कार्यक्षेत्र हुनेछ । तर, मन्त्रालय, विषयगत निकाय, विकास

साझेदार, राष्ट्रिय-अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी संस्था वा विकास समिति आदिसँग विशेष उद्देश्य हासिल गर्नको लागि सम्बन्धित निकायसँग भएको सम्झौता बमोजिम कार्यक्रम वा आयोजना तथा बजेट कार्यान्वयन गर्न गराउन यस कार्यविधिले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन । त्यस्ता कार्यक्रम वा आयोजनाको हकमा योजना तर्जुमा, छनौट, सञ्चालन, व्यवस्थापन, अनुगमन, मूल्याङ्कन, प्रतिवेदन, कोष व्यवस्थापन, लेखापरीक्षण, उत्तरदायित्व, पारदर्शिता र वित्तीय सुशासन जोखिम न्यूनीकरण लगायतका सबै व्यवस्थाहरू यसै कार्यविधि बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद - ३

अनुदानका किसिम र रकम विनियोजनका क्षेत्रहरू

७. अनुदानका किसिम : गाउँपालिकामा निम्न प्रकारका अनुदान उपलब्ध हुनेछन् :-

(क) चालु अनुदान :

(ख) पूँजिगत अनुदान :

(घ) अन्य अनुदान :

८. चालू खर्च : चालू खर्च अन्तर्गत प्रचलित कानून बमोजिम तोकिएका चालु खर्चहरू पर्नेछन् ।

<u>ठ. पूँजिगत खर्च</u> : (ञ) गाउँपालिकाको कोषको कुल पूँजिगत रकमबा६ क्रमशः देहायका क्षेत्रमा विनियोजन गरी लगानी गर्नु पर्ने५ ।

(क) आर्थिक विकासः कृषि, उद्योग तथा वाविज्य, पर्य६न, सहकारी, वित्तिय क्षेत्र आदि ।

ख) सामाजिक विकासः शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाई, संस्कृति प्रव४न, खेलकुद तथा मनोरञ्जन, लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण आदि ।

ग) पूर्वाधार विकासः स्थानीय स८क पुल तथा झोलुंगे पुल, सिंचाई, भवन तथा सहरी विकास, उर्जा, ल३ु तथा साना जलविद्युत, वैकल्पिक उर्जा, सञ्चार आदि ।

३) वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापनः वन तथा भू संरक्षण जलाधार संरक्षण वातावरण संरक्षण तथा जलवायु परिवर्तन, फोहर मैला तथा ९ल व्यवस्थापन, जल उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण, विपद् व्यवस्थापन, वारुण यन्त्र संचालन आदि ।

ङ) संस्थागत विकास सेवा प्रवाह र सुशासनः सामान्य सेवा, सुरक्षा व्यवस्थापन, सूचना प्रविधि, पञ्जिकरण व्यवस्थापन, स्थानीय तथ्याङ्क संकलन र अभिलेख व्यवस्थापन, सुशासन प्रव४न, अनुसन्धान र विकास आदि ।

(द्द) दफा ठ (ज्ञ) बमोजिमका क्षेत्रमा गरिएको लगानीको अनुसूची ज्ञ बमोजिमको आयोजना लगानी विवरण तालिका तयार गर्नुपर्ने५ ।

ड. समपूरक कोषसम्बन्धी व्यवस्था : (ज्ञ) गाउँपालिकाको आफ्नो कार्यक्षेत्रको विकाससँग सम्बन्धित सरकारी, गैर सरकारी, निजीक्षेत्र, विकास साझेदार संस्थासँग भएको सम्झौता बमोजिम साझेदारी वा लागत सहभागिता गर्न गाउँपालिकाले आयोजनागत रूपमा विवरण तयार गरी गाउँसभाबा६ स्विकृत रकम बमोजिम समपूरक कोष (म्याचिङ फ०ड) मा आवश्यक रकम ५ु६्याउन सक्ने५ ।

(द्द) दफा ड (ज्ञ) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि वार्षिक बजे६ तथा कार्यक्रम स्वीकृत भईसकेपछि प्राप्त हुने प्रस्तावित आयोजनाको महत्व हेरी समपूरक कोषबा६ रकम लगानी गर्न सकिने५ ।

(घ)सामान्यतया साझेदारीमा सञ्चालन गरिने कार्यक्रम वा आयोजनाहरूमा योजना तर्जुमा प्रक्रियाको प्रारम्भिक चरणदेखि सहभागितामूलक प्रक्रियाबा६ गाउँपालिकाको योजनामा समावेश भएका योजनाहरुलाई प्राथमिकता दिइने५ ।

ढ. आयोजना व्यवस्थापन सेवा (कन्टेन्जेन्सी) खर्चसम्बन्धी व्यवस्था : (ज्ञ) गाउँपालिकाबा६ सञ्चालन गरिने कार्यक्रम वा आयोजनालाई कार्यकुशलता, प्रभावकारिता तथा मितव्ययिताको सिद्धान्त अनुसार संचालनमा सहयोग पुऱ्याउन

पूँजिगत लगानीको समष्ढिगत रकमबाट गाउँपालिकाले चार प्रतिशत रकम ५ुद्याई खर्च गर्न सक्नेछ । यस्तो खर्चको हिसाब अनुसूची-द्ध बमोजिमको ९ाँचामा राख्नुपर्नेछ ।

तर, कन्ढिन्जेन्सी रकम खर्च गर्दा कुल पूँजिगत खर्चको अनुपातमा मात्र खर्च गर्न पाईने ५ ।

(द्द) उपदफा (ज्ञ) बमोजिम ५ुद्याएको देहायका क्रियाकलापहरूमा मात्र खर्च गर्नुपर्नेछ :-

(क) आयोजना सर्वेक्षण वा सम्भाव्यता अध्ययन, ृिजाइन, ्रइङ लागत अनुमान तथा वातावरणीय, सामाजिक र प्राविधिक अध्ययनसम्बन्धी खर्च,

(ख) समावेशी र सहभागितामूलक योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र सुपरिवेक्षणसम्बन्धी खर्च,

(ग) आयोजना अभिलेख व्यवस्थापन, योजना खाता र रजिष्टरसम्बन्धी खर्च,

(३) कार्यक्रम वा आयोजनाको सुपरिवेक्षण, अनुगमन, मूल्याङ्कन, जाँचपास तथा प्रतिवेदनसम्बन्धी,

(ङ) सामाजिक परीक्षण, सार्वजनिक सुनुवाई, गुनासो व्यवस्थापन तथा कार्यविधिमा उल्लिखित पारदर्शिता र उत्तरदायित्व कायम गर्ने गराउने विषय, च) उपभोक्ता समिति

ग७न, अभिमुखीकरव र उपभोक्ता समितिको प्रशासनिक तथा प्राविधिक सेवा खर्च ,

(५) आयोजना व्यवस्थापनका लागि चाहिने अत्यावश्यक प्राविधिक उपकरवहरू,

(ज) गुवस्तर परीक्षवका लागि प्रयोगशाला स्थापना गर्न आवश्यक खर्च,

(झ) आयोजनासँग सम्बन्धित सामाजिक परिचालन कार्य ।

परिच्छेद - घ

योजना तर्जुमा एवम् आयोजना ५नौ६

ज्ञण. गाउँपालिकाको योजना तर्जुमा एवम् आयोजना ५नौ६ प्रक्रिया प्रचलित कानून बमोजिम हुने५ ।

परिच्छेद - ङ

कार्यक्रम वा आयोजना सञ्चालन एवम् व्यवस्थापन

ज्ञज्ञ. कार्यक्रम वा आयोजना कार्यान्वयन प्रक्रिया :

(क) कार्यक्रम वा आयोजना कार्यान्वयन गर्दा प्रचलित कानून र खर्च गर्ने अख्तियारीमा उल्लेखित मार्गदर्शन तथा शर्तहरुको समेत पालना गरी खर्च गर्नु पर्ने५ ।

(ख) कार्यक्रम वा आयोजना सञ्चालन गर्दा सामाजिक परिचालनका पक्षलाई समेत विशेष ध्यान दिई सामाजिक परिचालक, विकास साझेदारहरू, विषयगत कार्यालयलाई संलग्न गराउन र यस्ता अभियानमा सामुदायिक संस्था तथा गैर सरकारी संस्थाहरूको समेत सहयोग लिन सकिनेछ ।

(ग) गाउँपालिकाबाट कार्यक्रम वा आयोजना स्वीकृत भएपछि उपभोक्ता समिति मार्फत सञ्चालन गरिने कार्यक्रम वा आयोजनाकोउपभोक्ता समिति गठन गरी सम्झौताका लागि सम्पर्क राख्न सम्बन्धित लाभग्राही समूहलाई जानकारी दिनुपर्नेछ । साथै यस कार्यविधिको दफा ३ को उपदफा (ञ) र (ट)बमोजिम प्रतिवेदन प्राप्त भएपछि मात्र कार्यान्वयन सम्बन्धी सम्झौता गर्न सकिनेछ ।

(३) कार्यक्रम वा आयोजना सञ्चालन गर्दा पेश्की दिने कार्यलाई निरूत्साहित गरी कामको आधारमा भुक्तानी दिने प्रणाली अवलम्बन गर्दै पेश्कीशून्य अभियानको शुरूआत गर्नुपर्नेछ । तर स्वीकृत खरिद योजना बमोजिम आयोजना सञ्चालनको लागि पेश्की दिन बाधा पर्ने छैन ।

(ङ) कार्यक्रम वा आयोजना कार्यान्वयन गर्ने उपभोक्ता समिति वा अन्य निकायले गाउँपालिकाबाट प्राप्त गर्ने रकम बैङ्किङ सुविधा भएको स्थानमा बैंङ्कमा खाता खोली सञ्चालन गर्नु पर्नेछ ।

(च) आयोजनाको लागत अनुमान अनुसारका खरिद गर्नुपर्ने निर्माव सामग्रीहरू स्वीकृत खरिद योजना बमोजिम तोकिएको समयभित्रै उपभोक्ता समिति वा आयोजना कार्यान्वयन गर्ने निकाय आफैंले वा यस्ता निकायहरूको अनुरोधमा गाउँपालिकाले खरिद व्यवस्था गर्न सक्ने५ ।

(५) प्रचलित कानून बमोजिम आयोजनाको हिसाव किताव राख्ने जिम्मेवारी कार्यक्रम वा आयोजना कार्यान्वयन गर्ने पक्षको हुने५ । यस्तो हिसाव किताव राख्ने सम्वन्धमा सचिवले आवश्यक सहयोग उपलब्ध गराउनु सक्ने५ ।

(ज) गाउँपालिकाबा६ सञ्चालित आयोजनाको विवरव राख्ने, नगदी जिन्सीको लेखा दुरूस्त राख्ने, आन्तरिक लेखा परीक्षव गराउने, नियमित रूपमा भौतिक एवम् वित्तीय प्रगति प्रतिवेदन सम्बन्धित निकायमा प७उने जिम्मेवारी सम्बन्धित सचिवको हुने५ ।

(झ) कार्यक्रम वा आयोजना कार्यान्वयन गर्ने पक्षले सम्झौता अनुसार निर्धारित समयमा कार्यक्रम वा आयोजना सम्पन्न गर्नुपर्ने५ ।

(ञ) जानीजानी वा लापरबाहीको कारवबा६ तोकिएको समयमा कार्य सम्पन्न नगर्ने उपभोक्ता समिति, संस्था, निकाय वा व्यक्ति आदिसँग गाउँपालिकाले सम्झौता भंग गरी हर्जाना समेत लिई वैकल्पिक व्यवस्था गर्न सक्ने५ ।

(६) गाउँपालिकाले अनुसूची-छ बमोजिम आयोजनाको लगत खाता राख्नु पर्नेछ ।

(७) गाउँपालिकाबाट सञ्चालित सबै आयोजनाको आयोजनास्थलमै सार्वजनिक परीक्षण गर्नुपर्नेछ ।

(८) यस कार्यविधिमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि साठीलाख रूपैयाँसम्म लागत अनुमान भएका कार्यक्रम वा आयोजना उपभोक्ता समिति मार्फत् कार्यान्वयन गराउन प्राथमिकता दिनुपर्नेछ ।

३१. आयोजना कार्यान्वयन गर्दा कार्यान्वयन तालिका निर्माण गरी अनुसूची-ट बमोजिमको ढाँचामा सम्झौता गर्नुपर्नेछ । सम्झौतामा उपभोक्ता समितिले पालना गर्नुपर्ने आचारसंहिता लगायतका कुराहरू गाउँपालिकाले थप गर्नुपर्नेछ ।

३२. आयोजनाको लागत अनुमानसम्बन्धी व्यवस्थाः (३) गाउँपालिकाले आयोजनाहरूको लागत अनुमान, नक्शा र डिजाईन गाउँपालिकाको सम्बद्ध प्राविधिक कर्मचारी वा उक्त प्रयोजनका लागि खटिएका इन्जिनियर, सव ईन्जिनियर र असिष्टेन्ट सव इन्जिनियर वा विषय सम्बद्ध प्राविधिकबाट गराउनु पर्नेछ ।

(२) आयोजनाहरूको लागत अनुमान (डिजाइन, इष्टिमेट) तयार गर्दा स्विकृत दररेटको आधारमा निर्माण सामग्रीको विवरण समेत खुलाई सर्वसाधारणले वुझ्नेगरी नेपाली भाषामा

तयार गर्नुपर्नेछ । तर प्राविधिक दृष्टिकोणले प्राविधिक शब्दावलीहरू नेपाली भाषामा अनुवाद गर्न सम्भव नभएमा विस्तृत लागत अनुमान अंग्रेजीमा तयार गरी लागत तेरिज (अबस्ट्राक्ट अफ कस्ट) सर्वसाधारणले बुझ्ने गरी नेपाली भाषामा तयार गर्नुपर्नेछ ।

(घ) लागत अनुमान तयार गर्दा श्रममूलक तवरबाट काम हुनसक्ने कार्यलाई सोही बमोजिम लागत अनुमान तयार गर्नुपर्नेछ । प्राविधिक दृष्टिकोणबाट श्रममूलक तवरबाट काम हुन नसकी मेसिनरी उपकरणको प्रयोग गर्नुपर्ने भनी सम्बन्धित प्राविधिकबाट कारण सहितको सिफारिश प्राप्त भएमा सोही अनुसार स्वीकृत नर्म्स बमोजिम लागत अनुमान तयार गर्नुपर्नेछ ।

(ङ) लागत अनुमानको परीक्षण र स्वीकृति प्रचलित कानून बमोजिम गर्नुपर्नेछ ।

१ङ. उपभोक्ता समिति सम्बन्धी व्यवस्था : प्रचलित कानूनका अलवा देहाय बमोजिमका प्रावधानहरू समेत पालना गर्नु पर्नेछ :-

१) उपभोक्ता समितिबाट आयोजना कार्यान्वयन र सञ्चालन गर्दा सामान्यतयागाउँपालिका वाट निर्धारण गरिएको विकास ब्लक क्षेत्रको आम भेलावाट एकै प्रकृतिकाआयोजनाहरु संचालन तथा व्यवस्थापनका लागी सातदेखि एघार सदस्यीय एउटा ब्लक स्तरिय उपभोक्ता समिती गठन गर्नुपर्ने छ । ब्लक

स्तरीय उपभोक्ता समितिका सदस्यहरुले आफ्नो नारिकताको प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि पेश गर्नु पर्नेछ ।

(स्पष्टीकरणउदाहरणको लागी कुनै एक ब्लकमा भएको विभिन्न खानेपानी आयोजनाहरुको लागी एउटा मात्र उपभोक्ता समिती गठन गर्ने त्यसतै सोहि ब्लकमा संचालन हुने विभिन्न सडक आयोजना हरुको लागी सडक सम्वन्धि एउटा मात्र उपभोक्ता समिति गठन गर्ने ।)

क. ब्लक स्तरमा गठन भएका उपभोक्ता समितीहरुले आफ्नो आवश्यक्ता अनुसार उपसमिती गठन गरि आयोजना संचालन तथा व्यवस्थापनमा सहयोग लिन सक्नेछन ।

ख. गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालयले मूलत ब्लक स्तरिय उपभोक्ता समिती संग मात्र संझौता गरि कार्य संचालन गर्नेछ ।

ट) उपदफा ञ बमोजिमको समितिबाट कार्यान्वयन हुन नसक्ने खालका आयोजनाको हकमा आयोजनाबाट प्रत्यक्ष लाभान्वित हुने ३र परिवारको पहिचान गरी त्यस्ता ३र परिवारको आम भेलाबाट सम्बन्धित आयोजना स्थलमा नै सात देखि एउ३ार सदस्यीय उपभोक्ता समिति गठन गर्नु पर्नेछ । उपभोक्ता समितिका सदस्यहरुले आफ्नो नारिकताको प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि पेश गर्नु पर्नेछ ।

घ) गाउँपालिकाका बहालवाला पदाधिकारी, राजनीतिक दलको प्रतिनिधिको रूपमा गाउँपालिकाको कुनै पनि पदमा आसिन व्यक्ति, बहालबाला सरकारी कर्मचारी, शिक्षक, निर्माव व्यवसायी, सरकारी पेश्की वा बेरूजु फ५्यौं६ नगरेका व्यक्तिहरू, नैतिक पतन देखिने फौजदारी अभियोगमा सजाय पाई उक्त सजाय भुक्तान गरेको तीन वर्ष ननाइेको व्यक्ति, सार्वजनिक सम्पति हिनामिना गरेका व्यक्ति उपभोक्ता समितिका सदस्य हुन पाउने १ैनन् ।

द्व) उपभोक्ता समितिका सदस्यहरूमा कम्तीमा तेत्तीस प्रतिशत महिला हुनुपर्ने५ । समितिको अध्यक्ष, सचिव र कोषाध्यक्षमध्ये कम्तीमा एकजना महिला पदाधिकारी हुनुपर्ने५ । उपभोक्ता समिति ग७न गर्दा समावेशी हुनका साथै उपभोक्ता समितिमा आव४ व्यक्तिहरू सामान्यतया साक्षर हुनुपर्ने५ ।

छ) एउदै समयमा एक व्यक्ति एकभन्दा ब९ी उपभोक्ता समितिको सदस्य हुन पाउने १ैन साथै एकासगोलका परिवारबा६ एकजनाभन्दा ब९ी व्यक्ति समितिको सदस्य हुन पाइने १ैन । तर अन्तरसम्बन्धित सरोकारका आयोजनाहरुमा उपभोक्ता समितिमा रहेका व्यक्तिहरुबा६ ५ुद्दै उपभोक्ता समिति ग७न गर्न बाधा पुग्ने१ैन ।

ट) उपभोक्ता समिति ग७न गर्दा गाउँपालिकाले तोकेको कर्मचारीको रोहबरमा गर्नुपर्ने५ । यसरी ख९िने कर्मचारीले उपभोक्ता समिति ग७न गरे प५ि सो सम्बन्धी प्रतिवेदन

गाउँपालिका वा गाउँपालिकाले तोकेको वडा कार्यालयमा पेश गर्नुपर्नेछ ।

ठ) प्रचलित ऐन, नियम, प्रक्रिया र मापदण्ड विपरित उपभोक्ता समिति वा अनुगमन समिति गठन गरेको वा सिफारिश गरेको पाइएमा यसरी गठन वा सिफारिश गर्ने कर्मचारी, व्यक्ति वा संस्थालाई समेत कारवाही हुनेछ ।

ड) उपभोक्ता समितिको गठन सर्वसम्मत तरिकाले गर्नुपर्नेछ । सर्वसम्मत हुन नसकेको अवस्थामा तोकेको विधि अनुसार खटिएका कर्मचारीले उपभोक्ता समिति गठन गरी सोको जानकारी गाउँपालिका वा गाउँपालिकाले तोकेको निकायलाई गराउनु पर्नेछ ।

ढ) गाउँपालिकाबाट कार्यक्रम वा आयोजना स्वीकृत भएपछि उपभोक्ता समिति मार्फत सञ्चालन गरिने कार्यक्रम वा आयोजनाको हकमा उपभोक्ता समिति गठन गरी सम्झौताका लागि सम्पर्क राख्न सम्बन्धित लाभग्राही समूहलाई जानकारी दिनुपर्नेछ । उपभोक्ता समिति गठन भई आउन नसकेमा गाउँपालिकाले सहजीकरण गर्न गर्नेछ । उपभोक्ता समिति गठन हुन नसकेमा अन्य बैकल्पिक माध्यमबाट आयोजना सञ्चालन गर्न सकिनेछ ।

ण) गाउँपालिकाले आयोजना/कार्यक्रम छनौट गर्दा उपभोक्ता समितिको तर्फबाट नगद लागत सहभागिता जुट्ने आयोजनालाई प्राथमिकता दिनुपर्ने छ । यसरी नगद सहभागिता

तोकिएको अवस्थामा उपभोक्ता समितिको तर्फबा६ व्यहोनुपर्ने सहभागिता बापतको रकम गाउँपालिकाको खातामा दाखिला गरी सोको भौचर प्राप्त भएप५ि मात्र उपभोक्ता समितिसंग योजना सम्झौता गर्नुपर्ने५ । नगद लागत सहभागिता नजु६्ने गरी आयोजना स्वीकृत भएको अवस्थामा गाउँपालिकाले योजना सम्झौता गरी निर्धारव गरे बमोजिम जनसहभागिता बराबरको काम गरेको प्राविधिक मूल्याङ्कन सहितको प्रतिवेदन प्राप्त भएप५ि कार्यप्रगतिको आधारमा आयोजनाको लागि गाउँपालिकाले उपलब्ध गराउने रकमबा६ भुक्तानी गर्नुपर्ने५ । लागत सहभागिताको व्यवस्था नभएको कुनैपनि योजना उपभोक्ता समिति मार्फत संचालन गर्न पाइने ५ैन ।

ज्ञ्ञ) यस बमोजिम कार्यक्रम स्वीकृत नभई विगत वर्षमा वा यसै आर्थिक वर्षमा पनि सम्झौता हुनुपूर्व कार्य सम्पन्न गरिएका भनी भुक्तानी माग गरिएको कार्यक्रम वा आयोजनाहरूमा र आ.व.को अन्त्यमा काम भैसकेको देखाई प५ि काम गर्ने गरी उपभोक्ता समितिलाई रकम भुक्तानी दिइने५ैन । उपभोक्ता समितिले स्वीकृत कार्यक्रम बमोजिम गरेको कामको मात्र भुक्तानी दिइने५ ।

ज्ञ्ट) तोकिएको काम भन्दा ब९ी गर्ने वा काम नै नगरी वा वास्तविक कामभन्दा ब९ी काम गरेको देखाई अथवा कुनै आइ६मको सट्टा अर्को आइ६मको कार्य पूरा गरेको देखाई लागत अनुमानभन्दा ब९ी रकम माग्ने उपभोक्ता समितिलाई उक्त

रकम भुक्तानी नदिई कालो सूचीमा राखी कारवाही गर्नुको अतिरिक्त सम्बन्धित प्राविधिकलाई समेत कारवाही गरिने५ ।

ज्ञघ) उपभोक्ता समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार लगायत आयोजना लागत, निर्माण सामग्रीको परिमाण, आयोजनाको गुणस्तर, राख्नुपर्ने खाता, किस्ता निकासा तथा भुक्तानी प्रक्रिया, पारदर्शिता, अनुगमनसम्बन्धी व्यवस्थाका बारेमा कार्यक्रम वा आयोजना सम्झौता हुनुपूर्व एक वा सोभन्दा ब९ी उपभोक्ता समितिहरूका अध्यक्ष, सचिव र कोषाध्यक्षलाई सामुहिक रूपमा अनुशिक्षण कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सकिने५ ।

ज्ञद्ध) उपभोक्ता समितिको खाता अध्यक्ष, सचिव र कोषाध्यक्षको संयुक्त दस्तखतबा६ सञ्चालन हुने५ । खाता संचालकहरूको तीनपुस्ते खुलाई आयोजना खाता र गाउँपालिकामा अभिलेख राख्नुपर्ने५ । उपभोक्ता समितिको ग७न र यसको बै७कका निर्णयहरूको अभिलेख उपभोक्ता समितिको सचिबले राख्नुपर्ने५ ।

ज्ञछ) उपभोक्ता समितिले आफूले प्रत्येक किस्तामा गरेको खर्चको सूचना अनुसूची-ठ बमोजिम सार्वजनिक गर्नुको साथै सम्बन्धित उपभोक्ता र गाउँपालिकालाई जानकारी गराउनु पर्ने५ । गाउँपालिकाबा६ कुनै पनि समयमा उपभोक्ता समिति तथा आयोजना कार्यान्वयन गर्ने निकाय वा सं३- संस्थाको

आर्थिक कारोवारको बारेमा जाँचबुझ वा निरीक्षण गर्न सकिनेछ ।

ञट) उपभोक्ता समिति, गैर सरकारी संस्था वा सामुदायिक संस्थाले आफ्नो खाताबाट पचास हजारभन्दा माथिको आर्थिक कारोबार गर्दा वा भुक्तानी दिँदा सम्भव भएसम्म बैंक वा वित्तीय संस्थामार्फत गर्नुपर्नेछ ।

ञठ) सामाजिक परिचालनका माध्यमबाट गठन भएका समूह, सामुदायिक संस्था (जस्तै सामुदायिक वन, सामुदायिकस्तरका सहकारी संस्थाहरू, टोल विकास संस्था, आमा समूह, कृषि समूह, सामुदायिक संगठन आदि) कार्यक्रम वा आयोजना सञ्चालन गर्न इच्छुक भएमा छुट्टै उपभोक्ता समिति गठन नगरी सञ्चालन गर्न सकिने भएमा त्यस्ता समूह मार्फत कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सकिनेछ ।

ञड) उपभोक्ता समिति मार्फत सञ्चालन गरिने आयोजनाहरू श्रममूलक प्रविधिमा आधारित रही स्थानीय श्रमको उपयोग र परिचालनलाई उच्च प्राथमिकता दिनु पर्नेछ ।

ञढ) श्रममूलक प्रविधिबाट कार्य गराउने गरी लागत अनुमान स्वीकृत गराई सोही बमोजिम सम्झौता गरी मेशीनरी उपकरणको प्रयोगबाट कार्य गरेको पाइएमा त्यस्तो उपभोक्ता समितिसँग भएको सम्झौता रद्द गरी उपभोक्ता समितिलाई भुक्तानी गरिएको रकम मूल्यांकन गरी बढी भएको रकम सरकारी बाँकी सरह असुल उपर गरिनेछ ।

ट्ण) आयोजना कार्यान्वयन गर्ने निकाय वा उपभोक्ता समितिले आयोजनाको भौतिक तथा वित्तीय प्रगति प्रतिवेदन अनुसूची-ड को ९ाँचामा सम्झौतामा तोकिए बमोजिमको समयमा गाउँपालिका प७उनु पर्नेछ ।

ट्ज्ञ) गाउँपालिकाले आयोजना सञ्चालन एवम् कार्यान्वयनमा संलग्न उपभोक्ता समिति, सामुदायिक संस्था एवम् गैर सरकारी सं३ संस्थाको अभिलेखीकर० गरी अनुसूची-ढ बमोजिम लगत व्यवस्थित गर्नुपर्नेछ ।

ट्ट) उपभोक्ता समितिसँग सम्झौता गर्नु अगाडि गाउँपालिकाको योजना शाखा वा योजना सम्बन्धी काम गर्ने कर्मचारीले प्रचलित कानून, कार्यविधि, निर्देशिका बमोजिम आवश्यक कागजात सहित उपभोक्ता समिति ग७न भए नभएको बारे एकिन गरी आफ्नो स्पष्ट राय साथ सम्झौताका लागि निर्णय गर्ने अधिकारी समक्ष पेश गरी निर्णय भए बमोजिम गर्नुपर्नेछ ।

ट्घ) गाउँपालिका र उपभोक्ता समिति वीचमा हुने सम्झौता पत्रमा आयोजनाको लागत, कार्य प्रारम्भ र सम्पन्न हुने अवधि, उपभोक्ता समितिले गर्ने योगदानको प्रकार र रकम, सम्बन्धित उपभोक्ताद्वारा सञ्चालन र मर्मत सम्भार गर्नुपर्ने विषय आदि उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।

द्घ) उपभोक्ता समितिलाई गाउँपालिकाले लागत अनुमान तयार गर्ने, प्राविधिक सल्लाह दिने, जाँचपास लगायत अन्य प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउनुपर्ने५ । गाउँपालिकाबा६ प्राविधिक सेवा उपलब्ध गराउन कुनै कारणले सम्भव नभएमा सम्झौतामा उल्लेख गरी तोकिएको खर्चको सीमा भित्र रही उपभोक्ता समितिले आफ्नै तर्फबा६ करारमा प्राविधिक नियुक्त गर्न वा प्राविधिक सहयोग लिन सक्ने५ ।

द्छ) उपभोक्ता समितिले कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा उपभोक्ता समूहको निर्णयको आधारमा गर्ने, आयोजनाको निर्माण कार्य गाउँपालिकाको तर्फबा६ तोकिएको प्राविधिकले तयार गरेको लागत अनुमान तथा प्राविधिक सल्लाहको अधीनमा रही गर्ने र आयोजना कार्यान्वयन गर्दा स्थानीय स्रोत, साधन र श्रम शक्तिको अधिकतम परिचालन गर्ने गरी गर्नुपर्द५ ।

द्ट) उपभोक्ता समितिले मासिक रूपमा बै७क बस्नुपर्ने, बै७कबा६ भएको निर्णय सम्वन्धित गाउँपालिकालाई जानकारी गराउने, आयोजना सञ्चालन, संरक्षण र मर्मत सम्भार गर्ने, आफूले जिम्मा लिएको काम निर्धारित समयमा सम्पन्न गर्न नसेकेमा उपभोक्ता समुहको निर्णय सहित थप म्याद माग गर्ने, कार्यक्रम कार्यान्वयन संग सम्वन्धित सम्पूर्ण खर्चहरूको बिल भरपाई सुरक्षित राख्ने, सम्बन्धित कामको प्रगति बिबरण गाउँपालिकामा उपलब्ध गराउने, कामको फरफारक गराउनु अ३ समीक्षाको लागि उपभोक्ता समूहको बै७क बोलाई बै७कमा राखी ५लफल गराउने, यस्तो बै७कको उपस्थिति र

निर्णयको प्रतिलिपि सम्वन्धित गाउँपालिकामा प्रस्तुत गर्ने आदि कार्य सम्पादन गर्नुपर्नेछ ।

(ठ) उपभोक्ता समितिले गरेको कामको लागत मूल्य, कार्य, कार्यस्थल, लागेको रकम, उपभोक्ता समितिको पदाधिकारीको नाम, कार्य शुरू तथा सम्पन्न मिति समेत खुल्ने गरी सम्वन्धित कार्यस्थलमा सार्वजनिक परीक्षण गरेको प्रतिवेदन गाउँपालिकामा प्रस्तुत गर्नुपर्दछ ।

(ड) उपभोक्ता समिति मार्फत गरिएको निर्माण वा सञ्चालन गरेको कार्यक्रमको जानकारी स्थानीय जनताले माग गरेमा उपभोक्ता समितिले उपलब्ध गराउनुपर्नेछ । यसरी माग गरेको विवरण उपलब्ध नगराएको भनी सम्वन्धित उपभोक्ताले उपभोक्ता समिति भंग गर्न माग गरेमा गाउँपालिकाले सो विषयमा सत्य तथ्य बुझी उपभोक्ता समितिको पुनःगठन गर्ने, समिति भंग गर्न वा अन्य माध्यमबाट कार्य सम्पन्न गर्न सक्नेछ ।

(ढ) उपभोक्ता समिति मार्फत सञ्चालन हुने वा निर्माण हुने विकास निर्माण कार्यको स्थलगत अनुगमन गर्ने जिम्मेवारी गाउँपालिकाको हुनेछ ।

(ण) उपभोक्ता समितिले कामको लागि नियमानुसार लिएको पेश्की फछ्र्यौट गर्दा प्रथम किस्ताको प्राविधिक मूल्याङ्कन, सम्झौता अनुसारको नाप जाँच र मूल्य खुलेको रनिङ्गविल, उपभोक्ता समितिको बैठकको प्रतिलिपि समेत राखी

गाउँपालिकामा निवेदन दिनुपर्नेछ । यस विवरणको आधारमा अघिल्लो किस्ताको पेश्की फर्छ्यौट गरी थप कामको मात्र अर्को किस्ता कायम गरी सोही वरावरको रकम उपलब्ध गराईनेछ । उपभोक्ता समिति स्वयम्ले प्रत्येक किस्तामा गरेको खर्चको सूचना सार्वजनिक स्थानमा टाँस गर्नुपर्नेछ ।

घ्ज्ञ) उपभोक्ता समितिले कार्य सम्पन्न गरेपछि प्राविधिक जाँचपास र कार्यसम्पन्न प्रतिवेदन प्राप्त गरी गाउँपालिकाका प्रतिनिधिको रोहवरमा सार्वजनिक परीक्षण गराउनु पर्नेछ । फरफारकका लागि उक्त सार्वजनिक परिक्षणको प्रतिवेदन समेत पेश गर्नुपर्नेछ । अन्तिम भुक्तानी दिंदा उक्त योजनाको फोटो र सो अनुसार निर्माण भएको हो भनी उपभोक्ता समितिको निर्णय तथा उपभोक्ता समितिका अध्यक्ष, सचिव र कोषाध्यक्षको दस्तखत गराई सम्बन्धित फाईलमा समावेश गर्नु पर्नेछ ।

घ्ट) उपभोक्ता समिति मार्फत सञ्चालन भएका आयोजनाहरूको कार्यसम्पन्न भएपछि गाउँपालिकाले सोको रेखदेख मर्मत सम्भार गर्ने जिम्मेबारी समेत तोकी उपभोक्ता समितिलाई हस्तान्तरण गर्नुपर्दछ । यसरी आयोजनाको हस्तान्तरण भएमा गाउँपालिकाको सहमति लिई उपभोक्ता समितिले सेवा शुल्क लिन र सोको नियमित मर्मत सम्भार र सञ्चालनको व्यवस्था गर्न सक्नेछ । यसका लागि आवश्यकता अनुसार कार्यक्रम तथा आयोजना सञ्चालन कार्यविधि तयार गरी गाउँपालिकाबाट स्वीकृत गरी लागू गर्न सकिनेछ ।

घघ) गाउँपालिका आफैले संचालन गरेको वा उपभोक्ता समिति, गैर सरकारी संस्था लगायत अन्य सामाजिक सं३संस्था मार्फत सञ्चालन गरिने तालिम, गोष्७, सेमिनार, अभिमुखीकरव कार्यक्रम, कार्यशालाजस्ता कार्यक्रमहरूको भुक्तानी गर्दा उक्त कार्यक्रम संचालन गर्ने विषयमा भएको निर्वय, कार्यक्रम संचालन भएको स्थान र कार्यक्रम अवधि, कार्यक्रमको उरेश्य र अपेक्षित उपलब्धि, कार्यक्रमका सहभागीको उपस्थिति, कार्यक्रमको कार्यतालिका, कार्यक्रममा प्रस्तुत भएको कार्यपत्रको प्रतिलिपी, कार्यक्रम संचालन गर्दाको अवस्थाका तस्वीरहरू सहित प्रचलित नियम बमोजिमका अन्य बील भर्पाइ र कागजात संलग्न गरी कार्यसम्पन्न प्रतिवेदनका आधारमा गर्नुपर्ने५ ।

घद्ध) उपभोक्ता समितिले आयोजनाहरू संचालन गर्दा तोकिए बमोजिमको गुवस्तर कायम गर्ने गराउने दायित्व र जिम्मेबारी सम्बन्धित प्राविधिक कर्मचारी, अन्य कर्मचारी, उपभोक्ता समिति र अनुगमन तथा सहजीकरव समितिको हुने५ ।

घछ) अनुकरवीय कार्य गर्ने उपभोक्ता समिति, प्राविधिक कर्मचारी र सम्बन्धित कर्मचारीलाई सभाको निर्वय बमोजिम वार्षिक रूपमा पुरस्कार प्रदान गर्न सकिने५ ।

घट) अनुगमन तथा सहजीकरव समितिको सम्बन्धमा देहाय बमोजिम गर्नु पर्ने५ । (क) उपभोक्ता समिति वा ७क्कापट्टा जुनसुकै प्रक्रियाबा६ कार्यक्रम वा आयोजना संचालन वा

कार्यान्वयनमा अनुगमन एवम् सहजीकरण गर्न सम्बन्धित आयोजना वा कार्यक्रमबा६ प्रत्यक्ष लाभ हासिल गर्ने परिवार मध्येबा६ कम्तीमा दुई जना महिला सहित पाँच सदस्यीय अनुगमन तथा सहजीकरण समिति ग७न गर्नुपर्ने५ ।

(ख) खण्ड (क) बमोजिमको समिति ७क्कापट्टाबा६ सञ्चालन गरिने कार्यक्रम वा आयोजनाको हकमा कार्यक्रम वा आयोजना प्रारम्भ हुनुभन्दा पहिले सो आयोजनामा खटिएका कर्मचारीले र उपभोक्ता समितिबा६ सञ्चालन गरिने कार्यक्रम वा आयोजनाको हकमा सम्झौता हुनुपूर्व आयोजना अनुगमन तथा सहजीकरण समिति ग७न गर्नुपर्ने५ । कार्यक्रम वा आयोजनाको अन्तिम भुक्तानी एवम् फरफारक गर्नुपूर्व यस्तो समितिको सिफारिश आवश्यक पर्ने५ ।

(ग) आयोजना संचालनको क्रममा बाधा अवरोध आइपरेमा आवश्यक सहजीकरण गर्ने, सम्पन्न कार्यक्रम वा आयोजनाको सार्वजनिक परिक्षण गर्ने तथा गाउँपालिकासँग गरेको सम्झौता र प्रचलित कानून बमोजिम कार्यक्रम तथा आयोजना संचालन भएको नपाइएमा सम्बन्धित उपभोक्ता समितिका सदस्यहरूलाई र गाउँपालिकालाई सोको जानकारी गराउनु कार्यक्रम वा आयोजना अनुगमन तथा सहजीकरण समितिको कर्तव्य हुने५ ।

(३) समितिले आयोजना सम्पन्न भएको सात दिनभित्र आयोजनाको अन्तिम भुक्तानी र फरफारकको निम्ति सिफारिश

गर्नु पर्नेछ । समितिले आफ्नो दायित्व र जिम्मेवारी निर्वाह नगरेको, भुक्तानी र फरफारकको लागि सिफारिश नगरेको कारणबाट प्रचलित कानून बमोजिम भए गरेका कार्यको भुक्तानी दिन, फरफारक गर्न लगायतका थप कार्यहरू अगाडि बढाउन बाधा परेको मानिने छैन ।

(ङ) गाउँपालिकाले कार्यक्रम वा आयोजना अनुगमन समितिको थप जिम्मेवारी र आचार संहिता निर्धारण गर्न सक्नेछ । यस्तो व्यवस्था आयोजना सम्झौता फाराममा उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।

(च) आयोजना सुपरिवेक्षण र अनुगमन समितिले आयोजना निर्माण सम्बन्धमा भएको प्रगति विवरण उपभोक्ता समिति र गाउँपलिकालाई उपलब्ध गराउने, आयोजना सञ्चालनबाट स्थानीय जनतालाई पुगेको सुविधा, सेवाको गुणस्तर, सेवामा वृद्धि गराउनु पर्ने अवस्था आदिको सुपरिवेक्षण गरी जानकारी लिने, आयोजना सञ्चालनको क्रममा देखा परेका वाधा व्यवधान हटाउनको लागि उपयुक्त सुझाव सहितको सिफारिस सम्वन्धित उपभोक्ता समिति र गाउँपालिकामा पेश गर्ने तथा उपभोक्ता समितिले गाउँपालिकासँग गरेको सम्झौता र प्रचलित कानुन बमोजिम कार्यक्रम तथा आयोजना सञ्चालन भएको नपाइएमा सोको जानकारी गाउँपालिकामा गराउने दायित्व र जिम्मेवारी निर्वाह गर्नुपर्नेछ ।

ज्ञछ सार्वजनिक निजी साझेदारी : (ज्ञ) गाउँपालिकाले सञ्चालन गर्ने विकास निर्माण लगायत सेवा खरिद र सेवा प्रवाहका कार्य प्रचलित कानून अनुसार सार्वजनिक निजी साझेदारी अन्तर्गत गराउन सक्नेछ ।

(द्द) निजीक्षेत्र आकर्षित हुनसक्ने सम्भावित क्षेत्रहरूको पहिचान गरी त्यस्ता क्षेत्रहरूमा साझेदारीमा काम गर्न गाउँपालिकाले निजी क्षेत्रलाई आह्वान गर्नुपर्नेछ ।

ज्ञट. ठेक्कापट्टासम्बन्धी व्यवस्था : उपभोक्ता समितिबाट कार्य सम्पन्न हुन नसक्ने जटिल र प्राविधिक रूपमा कठिन प्रकृतिका आयोजनाहरूको गाउँपालिकाले प्रचलित कानूनको प्रक्रिया पुर्‍याई ठेक्कापट्टाद्वारा काम गराउनु पर्नेछ ।

ज्ञठ. सडक निर्माणसम्बन्धी विशेष व्यवस्था : (ज्ञ) पूर्वाधार विकासबाट अधिकतम लाभ लिनका लागि सडक सुविधा पुग्ने क्षेत्रमा तत्काल रोजगारी र आयआर्जनमा बढावा दिनसक्ने कृषि (कृषि, पशुविकास र मत्स्य विकास) तथा गैर कृषि (लघुउद्योग, उद्यम, व्यवसाय) सम्बन्धी आर्थिक तथा सामाजिक विकासका क्रियाकलापहरू उक्त क्षेत्रमा नै संकेन्द्रित (कन्सन्ट्रेट) गरी एक क्षेत्रले अर्को क्षेत्रको

विकासमा परिपूरकता कायम हुने गरी सञ्चालन गर्नुपर्ने५ ।

(ढ़) सड़कमा लगानी गर्दा नयाँ ट्र्याक खोल्ने कार्यलाई कम प्राथमिकता दिई भैरहेका सड़कहरूलाई बाह्रै महिना सञ्चालन गर्न, सड़कको स्तरोन्नतिका साथै सड़क संरचना र पुल-पुलेसा निर्माणमा प्राथमिकता दिनु पर्ने५ ।

(घ) नयाँ ट्र्याक खोल्न अत्यावश्यक देखिएमा यातायात गुरूयोजनाको प्राथमिकतामा परेको सड़कमा मात्र नयाँ ट्र्याक खोल्न सकिने५ र नयाँ ट्र्याक खोल्दा यातायात सेवा सञ्चालन भएको सड़क खण्डलाई जोड्ने प्रवेश विन्दुदेखि मात्र क्रमश: निर्माण कार्य गर्नुपर्ने५ ।

(ड्ढ) सड़क निर्माण कार्यमा ठूला मेशिनरी उपकरणको प्रयोगमा कम प्राथमिकता दिनु पर्ने५ । तर प्राविधिकको परामर्शमा प्रचलित कानूनको परिधिभित्र रही वातावरण तथा श्रममैत्री उपकरण प्रयोगमा बाधा पर्ने ५ैन ।

(छ) गाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र गाउँपालिकालगायत अन्य निकायबाट निर्माण भएका सम्पूर्ण सड़कहरूको नक्शाङ्कन एवम् अद्यावधिक विवरण (रोड इन्भेन्ट्री) तयार गरी राख्नु पर्ने५ ।

(ट) गाउँपालिकाको स्वीकृति वेगर वातावरणमा प्रत्यक्ष रूपमा असर पुऱ्याउने खालका आयोजनाहरू तथा

गाउँपालिकाको स्वीकृति वेगर स्थानीयस्तरका सडक निर्माणसम्बन्धी भौतिक पूर्वाधारका आयोजनाहरू सञ्चालन गर्न पाइने छैन ।

(ठ) सडक निर्माणसम्बन्धी कार्य सञ्चालन गर्नुपूर्व सडकको क्षेत्राधिकार (राइट अफ वे) कायम गर्न लगत कट्टा गर्ने प्रक्रिया शुरू गरेको हुनु पर्नेछ। साथै सडकको दुबैतर्फ हरियाली कायम राख्न बृक्षारोपण समेत गर्नुपर्नेछ ।

ज्ञड. आयोजना मर्मत संभार तथा हस्तान्तरण सम्बन्धी व्यवस्था : (ज्ञ) एक करोड रूपैयाँभन्दा माथि लागत भएका आयोजनाको हकमा आयोजनाको लागत अनुमान तर्जुमा गर्दाकै समयमा मर्मत सम्भारका लागि रकम छुट्याउनु पर्नेछ । सोभन्दा कम लागतका स्थानीय पूर्वाधारसम्बन्धी आयोजनाको हकमा प्रचलित कानून बमोजिमको मर्मत संभार विशेष कोषमा आवश्यक बजेट विनियोजन गरी उक्त कोषबाट मर्मत सम्भारको व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

(द्द) आयोजना सञ्चालन गर्ने निकायले सम्पन्न भईसकेका आयोजनाहरूको नियमित रेखदेख र मर्मत संभार कार्य आफैले गर्ने वा त्यस्ता आयोजनाको स्वामित्व समेत सम्बन्धित उपभोक्ता समिति, सामूदायिक संस्था वा गैरसरकारी संस्थालाई अनुसूची-ज्ञण बमोजिम हस्तान्तरण गरी दीगो सञ्चालन हुने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

(घ) हस्तान्तरित आयोजनाको नियमित सञ्चालन र मर्मत संभारका लागि उपभोक्ता समिति, गैर सरकारी संस्था वा सामुदायिक संस्थालेगाउँपालिकाबा६ स्वीकृति लिई आवश्यक सेवाशुल्क तोकी आफ्नो कोष खडा गर्न सक्नेइन्
।

(ढ) उपदफा (घ) बमोजिमको कोषबा६ कोषको वार्षिक आम्दानीको दश प्रतिशत वा पच्चीस हजारमध्ये जुन कम हुन्इ त्यति रकम प्रशासनिक कार्यमा खर्च गर्न सकिनेइ । बाँकी रकम सम्बन्धित आयोजनाको मर्मत संभार र स्तरोन्नतिका लागि खर्च गर्नुपर्नेइ ।

(छ) नियमित रूपमा मर्मत संभार नगर्ने आयोजनामा गाउँपालिकाबा६ थप लगानी हुने इैन ।

ज्ञढ. जनसहभागिता एवम् लागत सहभागिता : (ज्ञ) कार्यक्रम वा आयोजना तर्जुमा, सञ्चालन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन लगायत आयोजनाका प्रत्येक चरणमा अत्यधिक मात्रामा सहभागिता जु६ाउने प्रयत्न गर्नु गाउँपालिकाको कर्तव्य हुनेइ
।

(द्) सहभागिताको मापदण्ड तयार गर्दा आयोजनाको प्रकृति, आयोजनास्थल, उपभोक्ताको क्षमता र गाउँपालिकाले अवलम्वन गरेको नीतिका अधीनमा रही दश प्रतिशतमा कम नहुने गरी (नगद, श्रम वा स्थानीय सामग्री) निर्धारण गर्नुपर्नेइ । तर गाउँपालिकाबा६ सोभन्दा बढी

सहभागिताको अंश निर्धारव गरिएकोमा सोही बमोजिम हुने५ ।

(घ) सहभागिताको अंश निर्धारव गर्दा अति विपन्न परिवार र लक्षित समूहलाई विशेष सहुलियत दिन सकिने प्रावधान राख्न सकिने५ । लागत सहभागिता व्यहोर्न नसकेको कारवबा६ लक्षित समूहलाई आयोजनाको लाभबा६ वञ्चित गराइने५ैन ।

द्दण. कार्यक्रम वा आयोजना सञ्चालन सम्बन्धी कार्यतालिका : (ज्ञ) गाउँपालिकाको कार्यक्रम वा आयोजना सञ्चालन गर्दा सामान्यतया देहायको समयतालिका अनुसार गर्नुपर्ने ५ ।

(द्द) दफा द्दण (ज्ञ) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि आ.व. ण्ठद्ध/ण्ठछ को हकम सो कुरा लागु नहुन सक्ने५ ।

सि.नं.	कार्यहरू	समय तालिका
ज्ञ	चालू आर्थिक वर्षको वार्षिक कार्य तालिका (खरिद योजना सहित) निर्माव र स्वीकृती ।	श्रावव मसान्तभित्र ।
द्द	वार्षिक कार्य तालिका अनुसार उपभोक्ता समितिको ग७न र संभ्रौता, ७क्का पट्टा वा अन्य प्रक्रियाबा६ आयोजना कार्यान्वयन,	वार्षिक कार्य योजना अनुसार कार्तिक मसान्तभित्र ।

	व्यवस्थापन र कार्यारम्भ आदेश ।	
घ	आयोजना सम्पन्न गर्ने अवधि ।	ज्येष्७ मसान्तभित्र ।
ढ्ढ	जाँचपास र फरफारक ।	आयोजना सम्पन्न भएको घण दिनभित्र ।
छ	आगामी आर्थिक वर्षको कार्यक्रम र बजेध तर्जुमा सभाबाध पारित गर्ने ।	....

द्दज्ञ. कार्यक्रम कार्यान्वयन तथा सञ्चालनमा सहयोग गर्नुपर्ने : गाउँपालिकाबाध आफ्नो क्षेत्रभित्र सञ्चालन तथा कार्यान्वयन हुने कार्यक्रम वा आयोजनामा राजनैतिक दल, सामुदायिक संस्था, नागरिक समाज, गैर सरकारी संस्था, पेशागत संस्था एवम् सबै सरकारी एवम् गैर सरकारी संस्थाले आवश्यक सहयोग र सहजीकरद्ध गर्नुपर्नेछ ।

परिच्छेद - छ

अनुगमन एवम् मूल्याङ्कन

द्दद्द. सुपरिवेक्षद्ध तथा अनुगमन समिति : (ज्ञ) गाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र सञ्चालित विभिन्न कार्यक्रम तथा

आयोजनाहरुको समग्र अनुगमन गर्ने प्रयोजनको लागि देहाय बमोजिमको सुपरिवेक्षσ तथा अनुगमन समिति गठ्न गर्नु पर्नेƽ ।

क) गाउँपालिका अध्यक्ष वा अध्यक्षको काम गर्न तोकिएको पदाधिकारी - संयोजक

(ख) गाउँपालिकाको विषयगत समितिको संयोजक – सदस्य

(ग) संयोजकले तोकेको विषयगत शाखाको प्रतिनिधि एकजना – सदस्य

(३) संयोजकले तोकेको प्राविधिक कर्मचारी एकजना – सदस्य

(ङ) उद्योग वाणिज्य सं३ गाउँपालिका समितिका प्रतिनिधि एकजना – सदस्य

(च) गाउँपालिकाका प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत वा निजले तोकेको अधिकृत - सदस्य सचिव

(द्ध) उपदफा (ज्ञ) अनुसार गठ्न हुने सुपरिवेक्षσ तथा अनुगमन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुनेƽ :-

(क) आयोजनाको कार्यान्वनमा सहजीकरव गर्ने तथा देखिएका बाधा, व्यवधान र समस्या समाधानका लागि आवश्यक निर्देशन दिने,

(ख) आयोजनाको कार्यान्वयन कार्यतालिका अनुसार काम भए नभएको यकीन गर्ने र नगरेको पाइएमा सम्बन्धित पक्षलाई सचेत गराउने,

(ग) विषयगत कार्यालय र अन्य सरकारी क्षेत्रबा६ सञ्चालित कार्यक्रम वा आयोजनाको समेत अनुगमन गर्ने ।

(३) गैरसरकारी संस्थाबा६ सञ्चालित कार्यक्रम वा आयोजनाको प्रभावकारी अनुगमन गरी सोको प्रतिवेदन तषर गरी सम्बधित निकायमा प७उने ।

(छ) समितिले अनुगमनको क्रममा देखिएका विषयमा आवश्यक लेखाजोखा गरी आफ्नो सुझाव सहितको प्रतिवेदन चौमासिक रूपमा गाउँपालिकाप्रमुख समक्ष पेश गर्ने५ । यसरी प्राप्त प्रतिवेदनमाथि गाउँकार्यपालिकाको बै७कमा ५लफल गर्नुपर्ने५ ।

(ट) गाउँपालिकाले आफ्ना कार्यक्रम वा आयोजनाहरूको सुपरिवेक्षव तथा अनुगमन कार्ययोजना/कार्यतालिका बनाई सोको आधारमा नियमित रूपमा सुपरीवेक्षव, अनुगमन एवम् समीक्षा गर्नुपर्ने५ ।

(ठ) समिति आफैले अनुगमन गर्न वा आवश्यकता अनुसार बढीमा पाँच सदस्यीय उप-समिति गठन गरी आयोजनाको सुपरीवेक्षण तथा अनुगमन गर्न वा अन्य कुनै पदाधिकारी वा कर्मचारीहरूलाई अनुगमनसम्बन्धी कार्यमा खटाउन सक्नेछ ।

(ड) समितिले सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण कार्यक्रम, बाल संरक्षण अनुदान र व्यक्तिगत घटना दर्ता कार्यक्रम लगायत सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धी समग्र कार्यक्रमको अनुगमन गर्नेछ ।

(ढ) अनुगमनसम्बन्धी अन्य व्यवस्था गाउँकार्यपालिका बैठक वा गाउँसभाले परिषद्बाट तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

द्दघ अनुगमनसम्बन्धी थप व्यवस्था : (ज्ञ) गाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र सञ्चालित कार्यक्रम वा आयोजनाको अनुगमन, प्रगति प्रतिवेदन र त्यसको समीक्षा सहितको विवरण गाउँसभामा छलफल गराई सोको प्रतिवेदन सम्बन्धित निकायमा पठाउनु पर्नेछ ।

द्दद्ध. आयोजना जाँचपास र फरफारकसम्बन्धी व्यवस्था : (ज्ञ) गाउँपालिकाले आयोजना सम्पन्न भएको जानकारी प्राप्त भएपछि भौतिक पूर्वाधार आयोजनाको हकमा सम्बन्धित प्राविधिकले पेश गरेको अन्तिम मूल्यांकन, कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन र सार्वजनिक परीक्षणको प्रतिवेदन तथा अन्य क्रियाकलापको हकमा सार्वजनिक परीक्षणको प्रतिवेदनको आधारमा तीस दिनभित्र आयोजनाको जाँचपास गर्नुपर्नेछ ।

(द्द) गाउँपालिकाले विषयगत कार्यालय, अन्य निकाय वा सं३ संस्थाबा६ सञ्चालित आयोजनाको सम्बन्धित निकायबा६ कार्यसम्पन्न प्रतिवेदन प्राप्त भएपछि आवश्यक जाँचवुझ गरी घ० दिनभित्र जाँचपास गर्नुपर्नेछ ।

(घ) गाउँपालिकाले आयोजना जाँचपास भएपछि फरफारक गरिदिनु पर्नेछ । फरफारक भएका आयोजनाहरूको गाउँसभाबा६ अनुमोदन गराउनु पर्नेछ ।

द्दछ प्रगति प्रतिवेदन एवम् समीक्षासम्बन्धी व्यवस्था : (ज्ञ) गाउँपालिकाले ऐन, नियम बमोजिम कार्यक्रम वा आयोजनाहरूको चौमासिक र वार्षिक रूपमा प्रगति समीक्षा एवम् मूल्यांकन गर्नुपर्नेछ ।

द्दट. प्रभाव अध्ययन गाउँपालिकाबा६ सञ्चालित पचास लाखभन्दा बढी लागतका कार्यक्रम वा आयोजना सम्पन्न भएको तीन वर्षपछि कम्तीमा दुई वटा आयोजनाको प्रभाव मूल्याङ्कन गराउनु पर्नेछ । यसरी मूल्याङ्कनबा६ सिकिएका पा७हरूलाई नयाँ कार्यक्रम वा आयोजना छनौ६ तथा कार्यान्वयन गर्दा पृष्७पोषणको रूपमा लिने पद्दतिको विकास गर्नुपर्नेछ ।

द्दठ. मूल्याङ्कन तथा पुरस्कारसम्बन्धी ब्यवस्था : (ज्ञ) यस कार्यविधिमा उल्लिखित प्रावधानहरूको पालना भए नभएको तथा तोकिएको समयभित्रै कार्यक्रम वा आयोजना सम्पन्न गरे नगरेको मूल्याङ्कन गरिनेछ ।

(द्द) उपदफा (ज्ञ) बमोजिमको मूल्याङ्कन समेतका आधारमागाउँपालिकामा विशेष योगदान गर्ने जनप्रतिनिधिर कार्यालयका उत्कृष्६ काम गर्ने कर्मचारीलाई पुरस्कारको व्यवस्था गर्न सक्ने५ ।

(घ) गाउँपालिकाले मन्त्रालयले तोकेको मापद०ड बमोजिम आफ्नो क्षेत्रको विकासमा उत्कृष्६ योगदान पुऱ्याउने व्यक्ति, समाजसेवी, कर्मचारी, उपभोक्ता समिति, सामुदायिक संस्था, ६ोल विकास संस्था, गैर सरकारी संस्था, विद्यालय व्यवस्थापन समिति, स्वास्थ्य व्यवस्थापन समिति, वन उपभोक्ता समिति, कृषि समितिका पदाधिकारी एवम् कर्मचारीहरूलाई पुरस्कृत गर्न सक्ने५ ।

परिच्५ेद - ट

बजे६ अख्तियारी र निकासा प्रक्रिया

द्दड. बजे६ अख्तियारी र निकासासम्बन्धी व्यवस्था :

(ज्ञ) गाउँपालिकाको बजे६ अख्तियारी र निकासा प्रक्रिया प्रचलित कानून बमोजिम हुने५ ।

परिच्छेद - ठ

कोष व्यवस्थापन

ढ्ढ. गाउँपालिका कोष : (ज्ञ) गाउँपालिका कोषमा देहाय बमोजिमका रकमहरू रहनेछन् :

(क) नेपाल सरकारबाट प्राप्त हुने सशर्त, निःशर्त अनुदान एवम् सबै प्रकारको रकमहरू,

(ख) प्रदेश सरकारबाट प्राप्त हुने सशर्त, निःशर्त अनुदान एवम् सबै प्रकारको रकमह

(ग) गाउँपालिकाको आफ्नो आम्दानी र राजस्व बाँडफाँडबाट उपलव्ध गराउने रकम,

(घ) विषयगत मन्त्रालयहरूबाट सशर्त, निःशर्त अनुदान तथा कार्यक्रम बजेटको रूपमा प्राप्त हुने रकम,

(ङ) विकास साझेदार तथा राष्ट्रिय वा अन्तर्राष्ट्रिय गैर सरकारी संस्थाबाट सोझै प्राप्त हुने रकम तथा कार्यक्रम बजेट,

(च) प्राविधिक सहयोग वापत प्राप्त हुने रकम,

(छ) निजी क्षेत्रबाट प्राप्त हुने सबै प्रकारका रकम वा सहयोग,

(ज) पेश्की र बेरूजु फ५्यौंदबाद गाउँपालिकालाई प्राप्त हुने रकम, र

(झ) गाउँपालिकाको कोषमा प्राप्त हुन आउने अन्य सबै प्रकारका रकम ।

घण. गाउँपालिका कोष सञ्चालन र व्यवस्थापन : गाउँपालिकाको कोषको सञ्चालन र व्यवस्थापन प्रचलित कानुन बमोजिम हुने५ :-

घज्ञ. विशेष कोषसम्बन्धी व्यवस्था : (ज्ञ) गाउँपालिकाले प्रचलित कानून बमोजिम कोष सञ्चालनसम्बन्धी विनियम स्वीकृत गराई विशेष कोषहरू स्थापना गर्न र त्यस्तो कोषमा रकम विनियोजन गर्न सक्ने५ ।

(द्द) यस्तो कोषमा पूँजिगत रकम, लक्षित समूहका लागि ५ुद्दयाइएको रकम वा प्रवर्४नात्मक कार्यक्रमको लागि ५ुट्टाइएको रकमबाद जम्मा गर्न सकिने५ ।

(घ) कोषको सञ्चालन तथा खर्चका प्रक्रियाहरू निर्धारव गर्दा कोषको उद्देश्यसँग सम्बन्धित कार्यमा मात्र खर्च गर्नुपर्ने५ ।

(द्ध) यस्ता कोषमा जम्मा भएको रकम जुन प्रयोजनका लागि राखिएको हो सो बाहेक अन्य प्रयोजनमा वा आर्थिक सहायता, अनुदान वा चन्दा पुरस्कारजस्ता वितरवमुखी कार्यका लागि खर्च गर्न पाइने ५ैन ।

घट्ट. कोषसम्बन्धि अन्य व्यवस्थाः (ज्ञ) सम्झौता भई सम्पन्न नभएका र दायित्व सिर्जना भएका क्रमागत आयोजनाको भुक्तानी दिन बाँकी रकमको विवरण प्रमाणित गराई राख्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद - ड

लेखा र लेखापरीक्षण

घघ. लेखा र लेखापरीक्षण सम्वन्धमा प्रचलित कानुन वमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद - ढ

सुशासनसम्बन्धी व्यवस्था

घद्ध. उत्तरदायित्व सम्बन्धी व्यवस्था : गाउँपालिकाको सम्पूर्ण काम कार्यवाहीलाई सरल, सुव्यवस्थित, सेवाग्राहीमैत्री र जिम्मेवारयुक्त बनाई गाउँपालिकालाई सेवाग्राहीप्रति उत्तरदायी गराउन देहाय बमोजिमको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ :-

(ज्ञ) कार्यालयको कार्यमा विभिन्न विभाग, शाखा, कार्यालय, इकाईको कार्य जिम्मेवारी र उक्त शाखा इकाई कार्यालयमा काम गर्ने प्रत्येक कर्मचारीको काम, कर्तव्य र अधिकार एवम् जिम्मेवारी तोकी काम गराउने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

यसरी जिम्मेवारी तोकेपछि सम्बन्धित शाखालाई कार्यसम्पादन मापन सूचकसँग समेत अन्तरसम्वन्ध स्थापित गर्नु पर्नेछ ।

(ङ) कर्मचारीको कार्यसम्पादन मूल्याङ्कन गर्दा उक्त सूचकहरू अनुसार कार्य गरे नगरेको वस्तुगत मूल्याङ्कन गरी पुरस्कार र दण्ड दिने परिपाटी अवलम्वन गर्नुपर्नेछ ।

(च) नागरिकप्रति उत्तरदायी भई व्यवहार गर्न, नागरिकका आधारभूत आवश्यकता र अधिकारहरूप्रति संवेदनशील भई प्रभावकारी सेवा प्रवाह गर्न, आफ्ना कर्मचारी एवम् पदाधिकारीहरूलाई अभिमुखीकरण गर्नुको साथै कार्यालयको कार्य वातावरणमा आवश्यक सुधार ल्याउनु पर्नेछ ।

(छ) नागरिकका लिखित वा मौखिक गुनासाहरूलाई प्राथमिकता दिई सम्वोधन गर्न कर्मचारी तोक्नु पर्नेछ । जिम्मेवार कर्मचारीले प्राप्त गुनासा र सुनुवाई गरेको विवरण चौमासिक रूपमा समीक्षा बैठकमा पेश गर्नु पर्नेछ ।

(ट) सूचनाको हकसम्बन्धी अधिकारलाई कार्यान्वयन गराउन प्रतिवद्ध रहनु पर्नेछ ।

(ठ) गाउँपालिकाले आफूले संचालन गरेको कार्यक्रम वा आयोजना, सेवा प्रवाहको अवस्था आदिका बारेमा दुई पटक सार्वजनिक सुनुवाई गर्नुपर्नेछ ।

(ङ)व्यक्तिगत ३६ना दर्ता, समाजिक सुरक्षा कार्यक्रमको भत्ता, नागरिक सरोकारका दैनिक सिफारिशजस्ता विषयहरूलाई प्राथमिकता दिई नागरिकलाई प्रवाह हुने सेवा सुनिश्चित हुने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेध ।

(ढ) गाउँपालिकाको समग्र सेवा प्रवाह र आयोजनाको कार्यान्वयन सम्वन्धमा सम्बन्धित पक्षको चित्त नबुझेमा सम्बन्धित गाउँपालिकासमक्ष उजुरी दिन सकिनेध । त्यस्तो उजुरीको सुनुवाई गर्नु सम्बन्धित गाउँपालिकाका प्रमुखको कर्तव्य हुनेध ।

(ज्ञ) गाउँपालिकाका पदाधिकारी एवम् कर्मचारीहरूको आचार संहिता पारित गराई लागू गर्नु गराउनु पर्नेध ।

घछ पारदर्शिता सम्बन्धी व्यवस्थाः गाउँपालिकाले आफूले गरेका काम कारवाहीलाई पारदर्शी ९ंगले सकञ्चालन गर्न देहाय बमोजिम व्यवस्था गर्नुपर्नेध :- (ज्ञ) गाउँपालिकाले पाँच लाख वा सोभन्दा बढी लागत अनुमान भएका कार्यक्रम वा आयोजनाहरूको आयोजनाको नाम, लागत अनुमान, सम्झौता मिति, सम्पन्न हुने मिति, लाभान्वित जनसंख्या, लागत सहभागिताजस्ता विवरव सहितको सूचना पाटी सर्वसाधारवले देख्न सक्ने गरी योजनास्थलमा राख्नुपर्नेध ।

(द्) गाउँपालिकाबाट सञ्चालित कार्यक्रम, आयोजना तथा बजेट सबैले देख्ने गरी सूचना पाटीमा टाँस्ने, सार्वजनिक गर्ने,

स्थानीय सञ्चारका माध्यम एफ. एम. रेडियो मार्फत् प्रचार प्रसार गर्ने कार्य गर्नुपर्नेछ ।

(घ) गाउँपालिकाले आफ्नो आम्दानी तथा खर्च प्रत्येक चौमासिक र वार्षिक रूपमा विभिन्न माध्यमबाट सार्वजनिक गर्नुपर्नेछ ।

(ङ) गाउँपालिकाको वित्तीय एवम् भौतिक प्रगतिबारे सर्वसाधारण एवम् सरोकारवालालाई सुसूचित गराउनका लागि वडा समिति मार्फत् आवश्यक सूचना प्रवाह गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

(छ) आयोजना सम्पन्न भैसकेपछि त्यस्ता आयोजनाको अनुसूची-ज्ञ बमोजिम सार्वजनिक परीक्षण गराउनुपर्नेछ । सार्वजनिक परीक्षण नभएसम्म अन्तिम किस्ता भुक्तानी दिईने छैन ।

(ट) गाउँपालिकालेसरोकारवाला सबै पक्षको प्रतिनिधित्व रहेको भेला मार्फत् कम्तिमा वर्षको एक पटक सामाजिक परीक्षण गर्नुपर्नेछ । सामाजिक परीक्षण हुने स्थान र उपस्थितिसम्बन्धी सूचना व्यापकरूपमा प्रचार- प्रसार गर्नुपर्नेछ ।

(ठ) गाउँपालिकाले देहायका विषयहरू आफ्नो वेभसाइटमा राखी सार्वजनिक गर्नुपर्नेछ । साथैआवश्कता अनुसार स्थानीय वा राष्ट्रिय पत्रपत्रिका, एफ.एम. रेडियो लगायतका सञ्चार माध्यमहरूबाट सार्वजनिक गर्नसक्नेछ ।

(क) आवधिक तथा वार्षिक योजनाहरू,

(ख) वार्षिक कार्यक्रम तथा बजे६,

(ग) सबै प्रकारका आम्दानी, खर्च र चौमासिक र वार्षिक प्रगति विवरणहरू,

(३) गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति झल्कने विभिन्न वस्तुगत सूचनाहरू,

(ङ) गाउँसभा र गाउँकार्यपालिकाका निर्णयहरू,

(च) कार्यालयको संग७न संरचना, शाखागत जिम्मेबारी र सबै कर्मचारीको नाम नामेसी र कार्य विवरण,

(५) गाउँसभा तथा गाउँकार्यपालिकाबा६ पारित ऐन, नियम, विनियम, कार्यविधि र निर्देशिका आदि,

(ज) आफ्नो क्षेत्रमा कार्यरत विकास साझेदार संस्थाहरूको विवरण,

(झ) अनुगमन तथा मूल्याङ्कनका प्रतिवेदनहरू,

(ञ) सेवा प्रवाहसंग सम्बन्धित निवेदनको ९ाँचा तथा फारामहरू,

(६) सामाजिक सुरक्षा भत्ता तथा बाल संरक्षण अनुदान प्राप्त गरेका व्यक्तिहरूको नाम नामेसी सहितको विवरण,

(७) नागरिक बडापत्र, र

(८) गाउँपालिकाले आवश्यक ठानेका अन्य विवरणहरू ।

घट. वित्तीय सुशासन जोखिम (फिड्युसियरी रिस्क) न्यूनीकरणसम्बन्धी व्यवस्था : गाउँपालिकाको संस्थागत, आर्थिक, वित्तीय सुशासन एवम् विश्वसनीयता कायम गर्दै यस सम्बन्धी जोखिमहरू न्यूनीकरण गर्नका लागि देहाय बमोजिमको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ :-

(क) उपभोक्ता समितिबाट संचालित कार्यक्रमको लेखा दुरूस्त राख्ने दायित्व सम्बन्धित उपभोक्ता समितिका प्रमुख, कोषाध्यक्ष र सदस्य सचिवको हुनेछ । लेखा दुरूस्त नराखेको पाइएमा प्रचलित कानून बमोजिम कारबाही हुनेछ ।

(ख) भए गरेको कामलाई नगरेको भनी तथा नगरेको कामलाई गरेको भनी सिफारिश गर्ने, नाप जाँच प्राविधिक सुपरिवेक्षण गर्ने र अन्तिम मूल्याङ्कन गर्ने कर्मचारीलाई प्रचलित कानून बमोजिम कारबाही हुनेछ ।

(ग) यस कार्यविधि बमोजिम सञ्चालन हुने कार्यक्रमको रकम दुरूपयोग भएको प्रमाणित भएमा सम्बन्धित पदाधिकारीबाट असुल उपर गरिनुको साथै त्यस्तो निर्णय गर्ने अधिकारीलाई प्रचलित कानून बमोजिम कारबाही हुनेछ ।

(३) गाउँपालिकाको सार्वजनिक खरिद प्रक्रियालाई पारदर्शी र नियमित गराउन सार्वजनिक खरिद ऐन र नियमावलीको पूर्व पालना गर्दै विद्युतीय माध्यमबा६ सञ्चालन गर्न प्रोत्साहन गर्नु पर्नेछ । ७क्कापट्टा प्रक्रियामा हुनसक्ने अनियमितता, मिलोमतो र जवरजस्ती गर्नेजस्ता कानून विपरितका कार्यहरू निरूत्साहित गर्न स्थानीय प्रशासनले आवश्यक सहयोग गर्नुपर्नेछ ।

(ङ) प्रचलित कानून र यस कार्यविधि विपरित कुनै पनि कार्यक्रम वा क्रियाकलाप र सेवा प्रवाहसम्बन्धी कार्य सञ्चालन गर्न पाईनेछैन ।

(च) कार्यक्रम वा आयोजनाहरूको यस कार्यविधिमा उल्लेख भए बमोजिम नियमित रूपमा अनुगमन, प्रतिवेदन तथा समीक्षा गर्नुपर्नेछ ।

(५) नीतिगत एवम् कार्यक्रम वा आयोजना कार्यान्वयनमा हुनसक्ने अनियमितता, भ्रष्चाचार र अख्तियारको दुरूपयोग लगायत निहित स्वार्थका लागि कार्य गर्ने उपर प्रचलित कानून बमोजिम कारबाही गरिनेछ ।

(ज) गाउँपालिकाको हित विपरित ७क्का भेरिएसन गर्न वा मूल्य समायोजन गर्न वा स्वार्थ बाझिने काम गर्न पाइनेछैन ।

(झगाउँपालिकाबा६ सञ्चालित कार्यक्रम वा आयोजनाको रकम उपभोक्ता समिति, ७केदार वा अन्य कार्यान्वयन गर्ने

निकायबा६ दुरूपयोग भएको पाइएमा वा अनुमानित लागतको तुलनामा गुवस्तरीय तवरबा६ काम नभएको वा कम परिमावमा काम भएको पाइएमा त्यस्तो कार्यमा संलग्न प्राविधिक कर्मचारी, व्यक्ति, पदाधिकारी वा निकायलाई भ्रष्ध्ाचार निवारव ऐन, द्दण्छ्ढ एवम् प्रचलित कानून बमोजिम कारबाही हुने५ ।

परिच्५ेद - ज्ञद्द

विविध

घठ. गैरसरकारी संस्थासम्बन्धी व्यवस्था : (ज्ञ) गैरसरकारी संस्थाले आफ्ना कार्यक्रम वा आयोजना वा स्रोत गाउँपालिकामा परिचालन गाउँपालिकासँग आँफूले गर्ने काम, कार्यस्थल र प्रवाह गर्ने रकम, कार्य सञ्चालन हुने अवधि, मुख्य उपलब्धी खुल्ने गरी अनुसूची-ज्ञद्द बमोजिम समभ्रदारीपत्र तयार गरी समन्वयात्मक ९ंगले कार्य सम्पादन गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्ने५ ।

(द्द) विकास साभ्रेदारको सहयोगमा गैरसरकारी संस्था तथा अन्तर्राष्ध्रिय गैरसरकारी संस्था मार्फत् कार्यान्वयन हुने कार्यक्रमहरूमा पनि उपदफा (ज्ञ) अनुसार गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्ने५ ।

(घ) गैरसरकारी संस्थाले कार्यक्रम वा आयोजना सञ्चालन गर्दा गाउँपालिकाबा६ प्राथमिकरवमा परेका र सहभागितामूलक तवरबा६ ५नौ६ भई आएका कार्यक्रम वा आयोजना सञ्चालन गर्न प्राथमिकता दिनुपर्ने५ ।

(ड्ढ) गैरसरकारी संस्थाले स्थानीय स्तरमा स्रोत परिचालन गर्दा गाउँपालिकासंग समभ्रदारी गरी समन्वयात्मक र जवाफदेही ९ंगबा६ कार्यक्रम वा आयोजना सञ्चालन गर्नुपर्ने५ । यस्ता कार्यक्रम वा आयोजनाको गाउँपालिकाले प्रभावकारी अनुगमन गर्नुपर्ने५ ।

(छ) गैरसरकारी संस्थाले गरेको कार्य प्रगति बारे समय समयमा गाउँपालिकामा प्रगति समीक्षा गराउनु पर्ने५ ।

(ट) अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी संस्थाहरूले कार्य सञ्चालन गर्दा प्रचलित कानून बमोजिम पारदर्शी र प्रतिस्पर्धी तवरबा६ राष्ट्रिय वा गाउँपालिकामा कार्यरत गैरसरकारी संस्था ५नौ६ गरी सो मार्फत सञ्चालन गर्नुपर्ने५ । साथै अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी संस्थाले गाउँपालिकाबा६ प्रारम्भिक स्वीकृती नलिइकन कुनै पनि कार्यक्रम वा आयोजना सञ्चालन गर्न पाउने ५ैनन् ।

(ठ) गैरसरकारी संस्थाले प्रचलित कानून बमोजिम संस्थाको दर्ता, नवीकरव, आयव्यय तथा लेखाको अद्यावधिक विवरव राखेको र बार्षिक रूपमा लेखा परीक्षव गराएको हुनुपर्द५ ।

(ड) यस दफामा उल्खिलित शर्त पूरा नगर्ने गैरसरकारी संस्थालाई नवीकरणका लागि सिफारिश गाउँपालिका बाध्य हुनेछैन ।

घड. निर्देशनको पालना : गाउँपालिकाले यस कार्यविधिका प्रावधानहरूको अतिरिक्त वजेट अख्तियारीमा तोकिएकोमा तोकिएका शर्तहरू, मन्त्रालयबाट गरिएका परिपत्र समेत पालना गर्नु गराउनु पर्नेछ ।

घढ. थपघट वा हेरफेर गर्न सक्ने : यस कार्यविधि कार्यान्वयनका क्रममा कुनै बाधा अवरोध वा अस्पष्टता आएमा त्यस्तो बाधा अवरोध फुकाउने प्रयोजनका लागि गाउँपालिकाले यस कार्यविधिमा आवश्यकता अनुसार हेरफेर, थपघट वा व्याख्या गर्न सक्नेछ ।

द्धण. खारेजी र बचाऊ : (ज्ञ) यो कार्यविधि प्रारम्भ हुनुभन्दा पहिला भएका यस कार्यविधिसंग सम्बन्धित कार्यलाई यसै बमोजिम भएको मानिने छ ।